

ZASLÚBENÁ ZEM

A black and white portrait of Barack Obama, smiling broadly and looking slightly to the right. He is wearing a dark suit jacket over a light-colored collared shirt. The background is a plain, light gray.

BARACK
OBAMA

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

ZASLŮBENÁ ZEM

ZASLÚBENÁ ZEM

BARACK
OBAMA

TATRAN

Z anglického originálu Barack Obama: A PROMISED LAND,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Viking, an imprint of Penguin Random House LLC,
New York 2020,

preložili Katka Gabriš, Otakar Kořínek.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2022 ako 5347. publikácia
a 185. zväzok edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval AldoDesign, Bratislava.

Zodpovedná redaktorka Ina Martinová

Odborná spolupráca Tomáš Vasilko

Jazykoví redaktori Ivana Fábryová, David Grich, Zuzana Šulajová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba RS servis, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o, Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved.

Copyright © Barack Obama, 2020
Translation © Katka Gabriš, Otakar Kořínek 2022
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2022

ISBN 978-80-222-1201-4

Michelle – mojej láske a životnej partnerke

a

Malii a Sashi – v ich oslnivom svetle je všetko ešte jasnejšie.

*Ó, leť a nikdy sa neunav,
leť a nikdy sa neunav,
leť a nikdy sa neunav,
v Zaslúbenej zemi je veľké sväté zhromaždenie*

Z AFROAMERICKÉHO SPIRITUÁLU

*Nepodceňujte naše sily
Trúfli sme si
Na nekonečno*

ROBERT FROST: KITTY HAWK

OBSAH

PREDSLOV	13
PRVÁ ČASŤ STÁVKA	17
DRUHÁ ČASŤ YES WE CAN	89
TRETIA ČASŤ RENEGÁT	203
ŠTVRTÁ ČASŤ DOBRÝ BOJ	319
PIATA ČASŤ SVET, AKÝ JE	409
ŠIESTA ČASŤ V BÚRLIVÝCH VODÁCH	497
SIEDMA ČASŤ NA TENKOM LANE	599
POĎAKOVANIE	677
POZNÁMKY PREKLADATEĽOV	681
ZDROJE FOTOGRAFIÍ	689
REGISTER	695

PREDSLOV

TÚTO KNIHU SOM ZAČAL PÍSAŤ krátko po skončení svojho prezidentského obdobia – keď sme s Michelle naposledy nasadli do Air Force One a vydali sa na západ na dlho odkladanú dovolenku. Nálada v lietadle bola sladkotrpká. Obaja sme boli vyčerpaní, fyzicky aj duševne, nielen z práce počas predchádzajúcich ôsmich rokov, ale aj z nečakaného výsledku voľieb, v ktorých vybrali za môjho nástupcu človeka, ktorý je diametrálne proti všetkému, čo sme zastávali my. No keďže sme našu etapu pretekov zavíšili, uspokojovalo nás vedomie, že sme konali, ako sme najlepšie vedeli – a ak som aj ako prezident v mnohom neuspel a niektoré zámery, v ktoré som dúfal, nevyšli, krajina je v lepšom stave, než v akom bola, keď som nastúpil do úradu. Celý mesiac sme s Michelle dlho spávali, nenáhľivo jedávali, chodili na dlhé prechádzky, kúpali sa v mori, všetko si prechádzali, oživovali priateľstvo, opäť objavovali vzájomnú lásku a plánovali menej rušné, no o nič menej uspokojivé druhé dejstvo. A keď som bol pripravený vrátiť sa k práci a sadnúť si k peru a bloku (stále rád píšem rukou, zistil som totiž, že počítač dodáva aj mojim najhrubším konceptom príliš uhladený lesk a nedozretým myšlienkam masku usporiadanosti), mal som v hlave jasný obraz svojej knihy.

Predovšetkým som chcel verne podať svoje pôsobenie v úrade – nielen historicky zachytiť kľúčové udalosti a dôležité osobnosti, s ktorými som spolupracoval, ale opísať aj niektoré politické, ekonomické a kultúrne proti-prúdy, ktorým čelila moja vláda, a ako som na ne reagoval ja a môj tím. Kde to bolo možné, sprostredkoval som čitateľom pocit toho, aké je to *byť* prezidentom Spojených štátov amerických. Chcel som trocha nadvihnúť oponu a pripomenúť ľuďom, že napriek moci a pompe prezidentstvo je iba práca, naša federálna vládna inštitúcia ako každá iná a muži a ženy, ktorí pracujú v Bielom dome, zažívajú rovnakú zmes spokojnosti, sklamania, kancelárskych treníc, pochybení a malých triumfov ako ich spoluobčania. A na-

pokon som chcel vyrozprávať svoj osobný príbeh, ktorý by inšpiroval mladých ľudí zvažujúcich vstup do verejnej správy: ako sa začala moja politická kariéra hľadaním miesta, kde by som zapadol, ako vysvetliť rozličné vlákna môjho pospletaného dedičstva a ako som našiel svoju komunitu a cieľ života, až keď som spojil svoj príbeh s niečím väčším, než som ja.

Predstavoval som si, že to všetko podám možno na päťsto stranách. Rátal som, že mi to potrvá rok.

Musím priznať, že písanie neprebiehalo tak, ako som si naplánoval. Napriek mojím najlepším úmyslom kniha narastala čo do dĺžky i šírky – to je dôvod, prečo som sa napokon rozhodol rozdeliť ju do dvoch zväzkov. Uvedomujem si, že nadanejší spisovateľ by našiel spôsob, ako tento príbeh vyrozprávať stručnejšie (moja domáca pracovníčka v Bielom dome koniec koncov susedila s Lincolnovou spálňou, kde pod skleneným príklopom leží podpísaný výtláčok Gettysburského prejavu s dvestosedemdesiatimi dvoma slovami). No zakaždým keď som si sadol k písaniu – či už o počiatkových fázach svojej kampane, o zvládaní finančnej krízy, o vyjednávaní s Rusmi o kontrole nukleárných zbraní, alebo o silách, ktoré viedli k Arabskej jari –, zistil som, že moja myseľ sa vzpiera jednoduchému, lineárnemu rozprávaniu. Pociťoval som povinnosť uviesť kontext rozhodnutí, ktoré som urobil ja a iní, nechcel som ich okolnosti odkázať do poznámok pod čiarou alebo do vysvetliviek (poznámky pod čiarou a vysvetlivky neznášam). Zistil som, že nie vždy môžem vysvetliť svoju motiváciu iba odkazom na ekonomické údaje alebo spomenutím vyčerpávajúceho brífingu v Oválnej pracovni, lebo tá často závisela od rozhovoru, ktorý som mal s nejakým mne neznámym človekom počas kampane, od návštevy vojenskej nemocnice alebo od poučenia, ktorého sa mi pred rokmi dostalo od mamy. Moje spomienky opakovane prinášajú zdanlivo rovnaké detaily (pokusy nájsť nenápadné miesto, kde by som si mohol večer zafajčiť, veselé chvíle s mojím tímom, keď sme v Air Force One hrali karty), v ktorých sa zrkadlia moje osobné zážitky počas ôsmich rokov v Bielom dome tak, ako to nedokážu urobiť verejné záznamy.

Počas triapolročného obdobia po mojom poslednom lete v Air Force One sa popri úsilí písať vyskytli udalosti, ktoré som neočakával. Keď tu teraz sedím, krajina je v zovretí globálnej pandémie a následnej ekonomickej krízy, zomrelo vyše 178 000 Američanov, sú zatvorené podniky a milióny ľudí prišli o prácu. Ľudia zo všetkých vrstiev spoločnosti vychádzajú do ulíc protestovať proti úmrtiam neozbrojených čiernych mužov a žien v rukách polície. Azda najznejpokojujúcejšie zo všetkého je, že naša demokracia sa očividne ocitla na pokraji krízy – krízy, ktorá má korene vo fundamentálnom súboji medzi dvoma protirečivými koncepciami toho, aká Amerika je

a aká by mala byť. Krízy, ktorá zanechala politickú garnitúru rozdelenú, rozhnevanú a nedôverčivú a umožnila pokračujúce porušovanie inštitucionálnych noriem, procedurálnych zábezpek a dodržiavania základných faktov, ktoré republikáni i demokrati predtým brali ako navždy dané.

Tento konflikt nie je, pravdaže, nový. Mnohými spôsobmi definoval americkú skúsenosť. Je zakorenený v základných dokumentoch, ktoré stanovujú, že všetci ľudia sú si rovní, no jedným dychom hovoria, že otrok je človekom iba z troch päťín. Nachádza sa aj v našich dávnych súdnych výnosoch, napríklad keď predseda Najvyššieho súdu bez obalu vysvetľuje pôvodným Američanom, že práva ich kmeňa na prevod majetku nie sú vynútiteľné, keďže súd dobyvateľa nemá kompetenciu uznať oprávnené nároky podmaneného. Je to boj, ktorý prebiehal pri Gettysburgu a Appomattoxe, ale aj v priestoroch Kongresu, na moste v Selme, vo viniciach Kalifornie a v uliciach New Yorku – boj vojakov, ale častejšie odborových predákov, zástancov všeobecného volebného práva, nosičov v Pullmanových vozňoch, študentských predákov, vln prisťahovalcov a aktivistov LGBTQ vyzbrojených iba transparentmi, brožúrami či bagančami. Podstatou tohto dlhotrvajúceho súboja je jednoduchá otázka: Ide nám o to, aby sme realitu Ameriky stotožnili s jej ideálmi? Ak áno, naozaj veríme, že naše predstavy o autonómii a slobode jednotlivca, o rovnosti príležitostí a rovnosti pred zákonom sa vzťahujú na všetkých? Alebo namiesto toho zaujímame v praxi, ak aj nie v zákone, stanovisko, že to patrí privilegovanej hŕstke?

Viem, že existujú takí, ktorí sú presvedčení, že je načase zahodiť mýtus, že skúmanie americkej minulosti a hoci len zbežný pohľad na dnešné titulky novín ukazujú, že ideály tohto národa boli vždy druhoradé oproti dobývaniu a podrobovaniu, rasovému kastovému systému a nenásytnému kapitalizmu. Tváriť sa, že to tak nie je, znamená zúčastňovať sa na hre, ktorá bola od začiatku zmanipulovaná. A priznávam sa, že pri písaní tejto knihy, keď som sa zamýšľal nad svojím pôsobením v úrade a nad všetkým, čo sa prihodilo odvtedy, prišli chvíle, keď som si musel položiť otázku, či som nebol priveľmi umiernený, keď som hovoril o pravde, ako som ju videl ja, priveľmi opatrný v slovách a činoch, v presvedčení, že ak sa budem pridržať toho, čo Lincoln nazval lepšími anjelmi našich pováh, budem mať väčšiu šancu viesť nás k Amerike, aká nám bola zaslúbená.

Neviem. Naisto môžem povedať iba to, že ešte nie som ochotný vzdať sa možnosti Ameriky – nielen kvôli budúcim generáciám Američanov, ale kvôli celému ľudstvu. Som totiž presvedčený, že pandémie, ktorú teraz prežívame, je prejavom a zároveň iba prerušením neúnavného pochodu k prepojenému svetu, v ktorom sa národy a kultúry nevyhnutne stretnú. V takom

svete – vo svete globálnych zásobovacích reťazcov, okamžitých kapitálových prevodov, sociálnych médií, nadnárodných teroristických sietí, klimatických zmien, masovej migrácie a ustavične narastajúcej zložitosti – sa buď naučíme žiť pospolu, navzájom spolupracovať a uznávať dôstojnosť iných, alebo zahynieme. A tak svet upiera pohľad na Ameriku – jedinú veľkú mocnosť v dejinách vytvorenú ľuďmi zo všetkých kútov sveta, zahŕňajúcu každú rasu, vieru a kultúrnu prax – či náš experiment s demokraciou bude fungovať. Či dokážeme to, čo ešte nijaký národ nikdy nedokázal. Či budeme žiť podľa zmyslu svojej viery.

Konečný verdikt ešte nezaznel. Keď vyjde prvý zväzok tejto knihy, bude po amerických voľbách, a hoci je mi jasné, že v stávke nemôže byť viac, viem aj to, že jedny voľby túto záležitosť nevyriešia. Ak v sebe prechovávam nádej, je to preto, lebo svoju vieru vkladám do spoluobčanov, najmä do budúcej generácie, ktorej presvedčenie o rovnakej hodnote všetkých ľudí sa zdá ako druhá prirodzenosť a ktorá trvá na uskutočnení tých princípov, aké im odovzdali rodičia a učitelia, hoci v ne sami možno celkom neverili. Táto kniha je predovšetkým pre týchto mladých ľudí – je opätovnou výzvou pretvoriť svet a usilovnou prácou, odhodlaním a veľkou dávkou fantázie vytvoriť Ameriku, ktorá sa konečne bude zhodovať s tým najlepším v nás.

August 2020

PRVÁ ČASŤ

STÁVKA

1. KAPITOLA

ZO VŠETKÝCH MIESTNOSTÍ, siení a významných miest, ktoré tvoria Biely dom a jeho okolie, najväčšmi som si oblúbil západnú kolonádu.

Táto krátka trasa, minútu trvajúca chôdza na čerstvom vzduchu z bytu do súkromnej pracovne a potom späť, osem rokov rámcovala môj deň. Tam som každé ráno pocítil prvý závan zimy či pulz letnej horúčavy. Tam som si zoskupoval myšlienky, v duchu odratúval stretnutia, ktoré ma čakajú, preberal si argumenty pre skeptických členov Kongresu a pre znepokojených voličov, pripravoval sa na to či ono rozhodnutie v tej či onej kríze.

V začiatkoch obdobia Bieleho domu boli vládne kancelárie a byt prvej, čiže prezidentskej rodiny pod jednou strechou a západná kolonáda slúžila iba ako cesta ku konským stajniam. Potom však nastúpil do úradu Teddy Roosevelt a ten rozhodol, že jedna budova nemôže pojať moderný personál, šesť samopašných detí a udržať ho pri zdravom rozume. Nariadil vybudovať prístavbu, v ktorej sa nachádza Západné krídlo a Oválna pracovňa. Počas desaťročia a za ďalších prezidentov vzniklo terajšie usporiadanie kolonády: ako ohradenie Ružovej záhrady zo severu a západu – na severnej strane hrubý múr, mĺkvy a neozdobený, okrem vysokých lunetových oblokov, a na západnej strane impozantné biele stĺpy ako čestná stráž, dozerajúca na bezpečný prechod.

Zvyčajne chodím pomaly – po havajsky, ako rada vraví Michelle, niekedy s náznakom netrpezlivosti. Po kolonáde som však chodil inak, vedomý si histórie, ktorá sa tu tvorila, a svojich predchodcov. Môj krok sa predĺžil, bol trochu ráznejší, jeho ozvena sa zlievala s ozvenou krokov príslušníkov Secret Service kráčajúcich niekoľko krokov za mnou. Keď som došiel k rampe na konci kolonády (dedičstvo po Franklinovi Delanovi Rooseveltovi a jeho invalidnom vozíku), predstavil som si ho usmiateho, s vysunutou bradou, s cigaretovou špičkou pevne medzi zubami, ako sa namáha zdolať ten